

رابطه بین صمیمیت خانواده بر عزت نفس نوجوانان: نقش میانجی گری اعتیاد به اینترنت Relationship Between Family Intimacy and Self-Esteem in Adolescents: The Mediating Role of Internet Addiction

Reyhaneh Khildar, MSc

Mina Fathi-Ashtiani, PhD[✉]

ریحانه خیلدار^۱

مینا فتحی آشتیانی^۲

Abstract

The development of technology and consequently the Internet has had a different impact on family relationships and adolescence' sense of self-worth. The present study aims to determine the relationship between family intimacy and self-esteem by mediating role of internet addiction. The research procedure used in this study is based on the descriptive-correlational method. The target population in this study was all adolescences studying in high school that 252 people of them were selected as the sample by available sampling. They completed Young's Internet Addiction Test (1998), Thompson and Walker Intimacy Questionnaire (1983) and Rosenberg Self-esteem (1965). Path analysis method, Pearson correlation test and AMOS and SPSS software were used to analyze the data. The results of regression analysis indicated that: a) family intimacy was the positive and significant predictor of self-esteem, b) the family intimacy was negative and significant predictor of self-esteem, and c) the internet addiction mediated the relationship between family intimacy and self-esteem. Based on the present results, it can be suggested that one of ways of enhancing self-esteem are to increase family intimacy. Training students for correct use internet can also be effective.

Keywords: Internet Addiction, Self-esteem, Family Intimacy.

چکیده

گسترش تکنولوژی و به تبع آن اینترنت تأثیرات متفاوتی بر روابط خانوادگی و احساس ارزشمندی نوجوانان گذاشته است. پژوهش حاضر با هدف شناخت نقش واسطه‌گری اعتیاد به اینترنت در رابطه بین صمیمیت خانوادگی با عزت نفس نوجوانان انجام گرفت. روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه هدف در این پژوهش تمامی نوجوانان دوره متوسطه در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ در شهر تهران بودند که از بین آنها ۲۵۲ نفر به صورت نمونه‌گیری در دسترس به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ (۱۹۹۸)، پرسشنامه‌های صمیمیت تامپسون و واکر (۱۹۸۳) و عزت نفس روزنبرگ (۱۹۶۵) را تکمیل کردند. برای تحلیل داده‌ها از همبستگی پیرسون و روش تحلیل مسیر با استفاده از نرم افزارهای AMOS و SPSS استفاده شد. نتایج نشان داد: اثر کلی صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس ۰/۰۰۴، اثر مستقیم صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس ۰/۱۶۵، اثر غیرمستقیم صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت ۰/۰۰۹ است. بر اساس نتایج حاضر می‌توان پیشنهاد کرد که یکی از راه‌های افزایش عزت نفس، افزایش صمیمیت خانوادگی است. آموزش دانش‌آموزان برای استفاده صحیح از اینترنت نیز می‌تواند در افزایش عزت نفس نوجوانان تأثیرگذار باشد.

واژه‌های کلیدی: اعتیاد به اینترنت، عزت نفس، صمیمیت خانوادگی.

دریافت مقاله: تصویب نهایی:

۱. گروه روان‌شناسی عمومی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه الزهرا (س)، تهران، ایران.

۲. گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران. (نویسنده مسئول)

● مقدمه

خانواده به‌عنوان مهم‌ترین نهاد اجتماعی نقش مهم و بسزایی در ایجاد هویت افراد دارد و کارکردهای مهمی از جمله تعلیم و تربیت، برطرف کردن نیازهای طبیعی انسان، ایجاد آرامش و غیره را در افراد به عهده دارد. خانواده سنگ بنای اجتماع است که اگر سالم، متعالی و استوار باشد، می‌توان به داشتن جامعه‌ای سالم امیدوار بود (الوندی، ۱۴۰۰). الگوی روابط خانوادگی مفهوم مهمی است که در تعاملات خانواده، سازگاری و کیفیت زندگی نقش اساسی دارد. مفهوم الگوی ارتباطی خانواده یا طرح‌واره‌های ارتباطی خانواده، ساختاری علمی از دنیای ارتباطی خانواده است که بر اساس ارتباط اعضای خانواده با یکدیگر و اینکه اعضای خانواده چه چیزی به یکدیگر می‌گویند و چه کاری انجام می‌دهند و اینکه چه معنایی از این ارتباطات دارند، تعریف می‌شود (آتش‌پور و همکاران، ۱۴۰۲). برای اینکه وظایف اصلی خانواده (حمایت و فردیت) برقرار شود، خانواده باید دارای ساخت کارآمد باشد.

روح حاکم بر فضای خانوادگی افراد میزان صمیمیت خانوادگی آنها را نشان می‌دهد. در عصر حاضر نیروی جدید هویت‌گرا و هویت‌یاب در کنار خانواده ظهور یافته است و به عنوان نیروی مکمل یا در بیشتر اوقات، نیروی ضد‌هویت در مقابل خانواده نقش ایفا می‌کند و این نیروی هویت‌ساز جدید، رسانه‌های جمعی هستند (نی و شو، ۲۰۲۱). امروزه رسانه و اینترنت وسیله بسیار مهمی برای انتقال اطلاعات و ارتباطات جمعی است ولی به‌عنوان رقیب جدی و سرسخت خانواده نیز معرفی می‌شود، در واقع خانواده‌ها را تحت تأثیر قرار داده و به تدریج کارکردهای خانواده را با مشکلات اساسی روبه‌رو کرده است. از آنجا که دوران نوجوانی از حساس‌ترین دوران زندگی هر شخصی است که از نظر رفتاری و شناختی با تغییرات گسترده‌ای همراه است و از طرف دیگر با توجه به اهمیت آسیب‌پذیری بالاتر در این سن، نوجوانان بیشتر در معرض آسیب‌هایی مانند بزه‌کاری، افسردگی، اضطراب و خودکشی قرار می‌گیرند (ناتردام و همکاران، ۲۰۱۸)، لذا محققان، اعتیاد به اینترنت را یکی از بحران‌های دوره نوجوانی می‌دانند. اینترنت به منزله یک فناوری چند رسانه‌ای و قدرتمند، اکثر نیازهای اساسی انسان را تأمین می‌کند و همین مسئله موجب کشش افراد برای تأمین نیازهایشان به دنیای مجازی می‌شود. نقش محوری اینترنت چنان اساسی است که بدون آن امکان برنامه‌ریزی، توسعه و بهره‌وری در تمام زمینه‌ها در آینده وجود نخواهد داشت. در دنیای پیچیده کنونی، استفاده از اینترنت بسیار ضروری است، اینترنت می‌تواند نقش عمده‌ای در کسب مهارت‌های مختلف یادگیری ایفا نماید. نوجوانان بخش عمده‌ای از کاربران اینترنت هستند که به‌سبب استفاده نادرست، اتلاف وقت و اعتیاد به اینترنت یکی از مهم‌ترین آسیب‌های درگیر نوجوانان است (سعدی‌پور، ۱۴۰۱).

در میان تعارضاتی که بین والدین و فرزندان خانواده در رابطه با استفاده از اینترنت ایجاد می‌شود، نقش عنصر مهم عزت‌نفس مطرح می‌گردد. بنابر تعریف اسمیت (۱۹۶۷) عزت‌نفس به ارزشیابی فرد درباره خود و یا قضاوت شخص در مورد ارزش خود است. عزت‌نفس ارزیابی از خود در پرتو عقاید دیگران است، و بر اساس فرآیندهای عاطفی بنا شده است (ناطقیان و شاه‌نظری، ۱۴۰۰). عزت‌نفس عبارت است از ارزیابی و قضاوت شخص درباره همه ارزش‌های خود (آلسی، راپی و پپی، ۲۰۱۴). مقایسه‌های اجتماعی یکی از عللی است که می‌تواند به عزت‌نفس نوجوانان خدشه وارد کند، این مقایسه‌ها شامل ارزیابی شخصی فرد از بدن، توانایی‌ها، ارزش‌ها و نگرش او می‌شود (نی و شو، ۲۰۲۱). این مقایسه‌های اجتماعی نقش بسیار مهمی در شکل‌گیری خودانگاره و بهزیستی نوجوانان دارد. علاوه بر این در دوران نوجوانی، مصرف رسانه‌ای تأثیر بسیاری بر نوع ادراک عزت‌نفس دارد (جانسون، ۲۰۱۱). وقتی نوجوان در مواجهه با رسانه، غرق در آن می‌شود عزت‌نفسش در مقابل مقایسه‌های اجتماعی که در ذهنش صورت می‌پذیرد، قرار می‌گیرد و نوع واکنش نوجوانان در چنین موقعیتی متفاوت است (نیو و همکاران، ۲۰۱۸). یکی از ویژگی‌های شخصیت بهنجار برخورداری از عزت‌نفس است؛ محققان عقیده دارند عزت‌نفس که از عوامل تعیین‌کننده رفتار در انسان به‌شمار می‌رود، در مراحل مختلف زندگی متأثر از چگونگی ارتباط او با دیگران است (اسمیت، فردریکسون، ۲۰۰۳).

عزت‌نفس هسته مرکزی ساختارهای روان‌شناختی فرد است که وی را در برابر اضطراب محافظت نموده و آسایش خاطر وی را فراهم می‌آورد. عزت‌نفس سپر محافظ در مقابله با فشارهای روانی است که فرد را در مقابل وقایع فشارآور منفی زندگی حمایت می‌کند. فردی که از ارزشمندی بالایی برخوردار است، به‌راحتی قادر است با عقیده‌ها و وقایع فشارآور بیرونی بدون تجربه برانگیختگی منفی و از هم پاشیدگی سازمان روانی مواجه شود (ملائی و ملائی، ۱۴۰۰).

ایندیان و گریو (۲۰۱۴) مطالعاتی در زمینه حمایت‌های اجتماعی و روان‌شناختی کسب شده افراد توسط رسانه‌های جمعی و اینترنت پژوهشی انجام دادند که نشان داد افراد با توجه به فراوانی تأییدهای اجتماعی که در این رسانه‌ها کسب می‌کنند، روابط مجازی بیشتری برقرار می‌کنند و همین پشتیبانی‌ها و حمایت‌های مجازی منجر به ایجاد روابط دوستانه و مخاطبین بیشتر برای افراد می‌شود؛ لذا رسانه‌های جمعی فضای رایگانی را برای نوجوانانی که دچار افسردگی و اضطراب و دیگر مشکلات هستند، فراهم می‌آورد تا بتوانند آن حمایتی را که در دنیا واقعی خود از خانواده و دوستان‌شان کسب نکردند در فضای مجازی آن را به دست بیاورند. این وجه مهمی از رسانه‌های جمعی برای نوجوانان است تا بتوانند حمایت اجتماعی از دست رفته خود را بازیابند (نی و شو، ۲۰۲۱). به همین دلیل نوجوانان به شکل مرضی به رسانه معتاد می‌شوند و این اعتیاد به مصرف رسانه‌ای و اینترنت به گونه‌ای است که حتی ثابتهای قبل از خواب نیز نوجوانان در معرض امواج رسانه‌ای هستند. نوجوانی که به شکل مرضی مبتلا به مصرف رسانه‌ای هستند، وقتی برای مدتی از رسانه دور شوند احساس خفیفی از فقدان و از دست دادن دارند. این استفاده مرضی از رسانه به یک نیاز روان‌شناختی اجتماعی برای نوجوانان تبدیل شده است (نی و شو، ۲۰۲۱). پژوهش حاضر به تعیین رابطه بین صمیمیت خانوادگی و عزت‌نفس با نقش میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت می‌پردازد.

• روش

پژوهش حاضر از نوع همبستگی-توصیفی و از نوع تحلیل مسیر است. جامعه آماری پژوهش حاضر را نوجوانان ۱۴ تا ۱۹ ساله شهر تهران تشکیل داده‌اند. نمونه‌گیری به شیوه در دسترس انجام شده است. لینک پرسشنامه‌های آنلاین در بین نوجوانان منتشر شد. در این پژوهش نظر کلان (۲۰۱۵) ملاک تصمیم‌گیری برای تعیین تعداد افراد نمونه قرار گرفت. وی معتقد است شرکت‌کنندگان در نمونه، برای آزمون تحلیل مسیر، ۲/۵ تا ۵ برابر تعداد متغیرهای مشاهده شده (ماده‌های پرسشنامه‌های مورد استفاده) در پژوهش است. بنابراین، با توجه به این ملاک و با توجه به این که تعداد ماده‌ها ۴۷ عدد بودند، مشارکت‌کنندگان باید ۲۳۵ نفر باشند که در پژوهش حاضر پس از حذف پرسشنامه‌های با پاسخ تصادفی، داده‌های ۲۵۲ نفر مبنای تحلیل قرار گرفت. ملاک ورود افراد به پژوهش سن ۱۴ تا ۱۹ سال بود. برای تجزیه تحلیل داده‌ها نیز از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۳ و Amos نسخه ۲۲ استفاده گردید.

• ابزارها

به منظور گردآوری اطلاعات مربوط به متغیرهای پژوهش حاضر از سه ابزار شامل، پرسشنامه صمیمیت خانوادگی واکر و تامسون (۱۹۸۳)، پرسشنامه عزت‌نفس روزنبرگ (۱۹۶۵)، آزمون اعتیاد به اینترنت و مصرف اینترنت یانگ (۱۹۹۸) استفاده شد.

الف) پرسشنامه صمیمیت خانوادگی واکر و تامپسون (Walker and Thompson intimacy questionnaire - WTIQ): برای

اندازه‌گیری مهر و صمیمیت کلی خانواده، الکسیس جی واکر و لیندا تامسون (۱۹۸۳) پرسشنامه‌ای را تدوین کرده‌اند. این مقیاس جزئی از یک ابزار بزرگ‌تر است که چندین بُعد صمیمیت را دربرمی‌گیرد، ولی آن را به صورت مستقل برای سنجش صمیمیت می‌توان به کار برد. مقیاس صمیمیت یک ابزار ۱۷ ماده‌ای است که نمره شرکت‌کننده در این مقیاس از طریق جمع نمرات ماده‌ها (دامنه نمرات بین ۱ تا ۷ است که نمره بالاتر نشانه صمیمیت بیشتر است: (۱= هرگز/ ۲= بندرت/ ۳= گاهی/ ۴= اغلب/ ۵= اکثراً/ ۶= تقریباً همیشه/ ۷= همیشه) و تقسیم آن بر عدد ۱۷ حاصل می‌شود. واکر و تامسون (۱۹۸۳) ضریب اعتبار این آزمون را با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۱ تا ۰/۹۷ گزارش کرده‌اند. همچنین برای بررسی روایی آزمون از روش روایی محتوا و روایی صوری استفاده شده است (ثنایی، ۱۳۷۹).

ب) پرسشنامه عزت‌نفس روزنبرگ (Rosenberg self-esteem scale - RSES): پرسشنامه روزنبرگ در سال (۱۹۶۵) طراحی و

در سال ۱۹۷۹ مورد تجدید نظر قرار گرفته است. شامل ۱۰ عبارت کلی است که میزان رضایت از زندگی و داشتن احساس خوب در مورد خود را می‌سنجد و تصویری کلی از نگرش‌های مثبت و منفی درباره خود ارائه می‌دهد. از شرکت‌کننده خواسته می‌شود تا بر اساس پرسشنامه لیکرت چهار درجه‌ای از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف به دقت به آنها پاسخ دهد. دامنه نمرات این پرسشنامه از ۱۰ تا ۴۰ بوده که نمرات بالاتر نشان‌دهنده عزت‌نفس بالاتر است. عبارت آن به شکل مثبت (ماده‌های شماره ۱ تا ۵) و ۵ عبارت دیگر به

صورت منفی (ماده‌های شماره ۶ تا ۱۰) ارائه شده است. شیوه نمره‌گذاری این پرسشنامه به این ترتیب است: ماده‌های ۱ تا ۵، کاملاً مخالفم = صفر، مخالفم = ۱، موافقم = ۲ و کاملاً موافقم دارای نمره ۳ است. همچنین در سؤالات ۶ تا ۱۰، کاملاً موافقم = صفر، موافقم = یک، مخالفم = ۲ و کاملاً مخالفم دارای نمره ۳ است. در پژوهش سبیرا و همکاران (۲۰۱۷) آلفای کرونباخ ۰/۸۶ گزارش شده است. در ایران نیز بر اساس پژوهش جوشن‌لو قانیدی (۱۳۸۷)، اعتبار و روایی این آزمون مورد ارزیابی قرار گرفت و همسانی درونی آن ۰/۸۳ به دست آمد.

ج) آزمون اعتیاد به اینترنت (Young's internet addiction test- YIAT): این ابزار توسط کیمبرلی یانگ (۱۹۹۸) طراحی شده و دارای ۲۰ ماده است که شرکت‌کننده بر اساس طیف لیکرت ۵ درجه‌ای از بندرت (۱) تا همیشه (۵) به آن پاسخ می‌دهد. برای به دست آوردن نمره کلی آزمودنی‌ها حاصل جمع تک تک ماده‌ها را با توجه به نمره‌های ۱ تا ۵ به دست می‌آوریم و عبارت معکوس ندارد. جمع نمرات در دامنه‌ای بین ۲۰ تا ۱۰۰ است. جمع نمرات بین ۲۰ تا ۴۹ = عدم اعتیاد/ جمع نمرات بین ۵۰ تا ۷۹ = در معرض اعتیاد به اینترنت/ جمع نمرات بین ۸۰ تا ۱۰۰ = اعتیاد به اینترنت یانگ و راجرز (۱۹۹۸) اعتبار درونی آزمون را بالاتر از ۰/۹۲ گزارش کرده‌اند. در پژوهش سبیرا و همکاران (۲۰۱۷) نیز آلفای کرونباخ ۰/۹۲ گزارش شده است. علوی و همکاران (۱۳۸۹) اعتبار آزمون را به روش بازآزمایی و دونیمه‌کردن به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۷۲ به دست آوردند و روایی محتوایی و ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوب آن را تأیید کرده‌اند.

• روش

مطالعه حاضر با هدف تعیین نقش واسطه‌ای اعتیاد به مصرف اینترنت و رسانه‌های جمعی در رابطه میان صمیمیت خانوادگی و عزت‌نفس نوجوانان ۱۹-۱۴ ساله صورت گرفت. در همین راستا پس از آماده‌سازی پرسشنامه الکترونیکی، از طریق معلمان مدارس پرسشنامه برای دانش‌آموزان ارسال و پاسخ‌های آنان نیز به صورت آنلاین دریافت شد.

• یافته‌ها

یافته‌های توصیفی از اطلاعات جمعیت‌شناختی گروه نمونه نشان می‌دهد که میانگین سنی شرکت‌کنندگان ۱۴ سال و حداکثر ۱۹ سال و حداقل نیز ۱۴ سال بوده است. ۱۹۲ نفر (۷۶/۱ درصد) از شرکت‌کنندگان را دختران و ۶۰ نفر (۲۳/۸ درصد) را نیز پسران تشکیل دادند. ۳۰ درصد از شرکت‌کنندگان دانش‌آموز متوسطه اول و ۷۰ درصد نیز دانش‌آموز متوسطه دوم بودند. در بین شرکت‌کنندگان ۱۱/۵ درصد تک‌فرزند، ۵۹ درصد دارای یک خواهر و برادر، ۳۰ درصد نیز بیش از یک خواهر و برادر داشتند. ۹۲ درصد با مادر و پدر، ۵/۵ درصد فقط با مادر، ۱/۹ درصد فقط با پدر و ۰/۳ درصد به صورت مستقل زندگی می‌کردند. میانگین و انحراف معیار، کمینه و بیشینه نمرات شرکت‌کننده در متغیرهای صمیمیت خانوادگی، عزت‌نفس، اعتیاد به اینترنت در جدول ۱ ارائه گردیده شده است.

جدول ۲ نتایج ضریب همبستگی پیرسون را نشان می‌دهد. بر اساس این جدول صمیمیت خانوادگی و عزت‌نفس نوجوانان در سطح ۰/۰۱ همبستگی مثبت و معناداری دارد و اعتیاد به اینترنت در نوجوانان با صمیمیت خانوادگی و عزت‌نفس نوجوانان همبستگی منفی و معناداری دارد.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

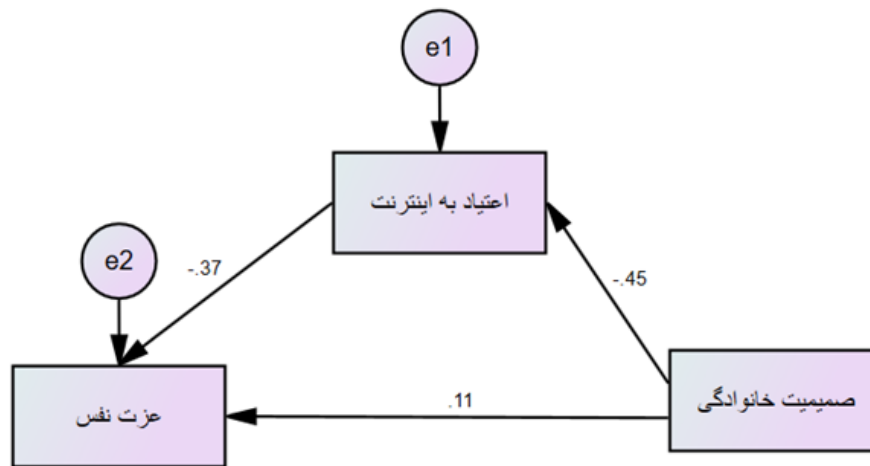
متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	کمینه	بیشینه	چولگی	کشیدگی
صمیمیت خانوادگی	۸۷/۸۷	۲۴/۷۵۶	۱۷	۱۱۹	-۰/۷۰۶	-۰/۳۲
عزت‌نفس	۱۶/۴۷	۴/۰۹۵	۵	۲۶	-۰/۱۳۲	-۰/۲۹۴
اعتیاد به اینترنت	۴۴/۷۳	۱۴/۳۰۶	۲۰	۸۹	۰/۵	-۰/۳۰۱

جدول ۲. ماتریس همبستگی پیرسون بین متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	صمیمیت خانوادگی	عزت‌نفس	اعتیاد به اینترنت
صمیمیت خانوادگی	۱		
عزت‌نفس	**۰/۳۶۷	۱	
اعتیاد به اینترنت	*-۰/۴۲۳	*-۰/۴۲۸	۱

** معناداری در سطح 0.01

با توجه به نتایج ماتریس همبستگی و در راستای بررسی رابطه صمیمیت خانوادگی و عزت نفس نوجوانان با میانجی‌گری اعتیاد به اینترنت از روش تحلیل مسیر استفاده شد. با این حال پیش از استفاده از این روش، مفروضه‌های نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش، نبود هم‌خطی چندگانه متغیرهای پیش‌بین و استقلال منابع خطا بررسی شد. در بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها، قدر مطلق چولگی و کشیدگی متغیرها به ترتیب نباید از ۳ و ۱۰ بیشتر باشد که با توجه به نتایج جدول ۱ پیش فرض نرمال بودن مورد تأیید قرار گرفت. همچنین مفروضه نبود هم‌خطی چندگانه با شاخص‌های تحمل و عامل تورم واریانس ارزیابی شد. در این تحلیل در هیچ یک از مقادیر آماره‌های تحمل و عامل تورم واریانس محاسبه شده برای متغیرهای پژوهش، انحرافی از پیش‌فرض هم‌خطی چندگانه مشاهده نشد. در نهایت مفروضه استقلال منابع خطا از طریق آزمون دوربین-واتسون ارزیابی شد و با توجه به اینکه مقدار محاسبه شده $1/99$ از دو حد بحرانی $(2/5-1/5)$ عبور نکرده است، این پیش‌فرض نیز محقق شد؛ بنابراین استفاده از روش تحلیل مسیر، برای تحلیل داده‌های پژوهش بدون اشکال است. شکل ۱ مدل مفهومی پژوهش را به همراه ضرایب استاندارد به تصویر می‌کشد. شاخص‌های برازش مربوط به این مدل نیز در جدول ۳ ارائه شده است.

شکل ۱. مدل تجربی پژوهش

مندرجات جدول ۳ نشان می‌دهد مدل مشاهده شده با مدل نظری برازش مطلوب دارد، چرا که میزان خي دو محاسبه شده در سطح $p < 0/0001$ معنادار نیست. از طرفی مقدار شاخص‌های نیکویی برازش (GFI)، نیکویی برازش اصلاح شده (AGFI)، نیکویی برازش افزایشی (IFI)، نیکویی برازش هنجار شده (NFI) و برازش تطبیقی (CFI) همگی در حد مطلوب قرار دارند که نشان از برازش قابل قبول مدل است. همچنین مقدار شاخص ریشه میانگین مجذورات خطای تقریبی (RMSEA) و نسبت خي دو به DF هر دو در سطح مطلوب و قابل قبول هستند که نشان می‌دهد اقتصاد مدل رعایت شده و مدل پیچیده‌ای طراحی نشده است. بدین معنا که در آزادگذاری پارامترهای ثابت، امساک وجود داشته و پارامترهایی که برای برآورد آزاد گذاشته شده‌اند دارای مبنای نظری و تجربی قوی هستند.

جدول ۳. شاخص‌های برازش مدل

شاخص	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NFI	IFI	X ² /DF	P
مدل	۰/۰۷	۰/۹۹	۰/۸۹	۰/۹۸	۰/۹۸	۰/۹۴	۲/۹۱	۰/۰۳۴

فرضیه اصلی پژوهش حاضر به نقش واسطه‌گری اعتیاد به اینترنت در ارتباط بین صمیمیت خانوادگی و عزت نفس اشاره داشت. به‌منظور بررسی معناداری نقش واسطه‌گری اعتیاد به اینترنت در رابطه بین صمیمیت خانوادگی و عزت نفس از دستور بوت استرپ در نرم‌افزار AMOS استفاده شد. جدول ۴ شامل اثرات غیرمستقیم و اثرات کلی متغیرهای پژوهش است.

همانگونه که در جدول ۴ مشاهده می‌شود، صمیمیت خانوادگی از طریق اعتیاد به اینترنت، عزت نفس را تحت تأثیر قرار می‌دهد ($P=0/009$). رابطه مستقیم صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس فرزندان معنادار نیست، اما با توجه به پیشینه مطالعاتی و ورود میانجی اعتیاد به اینترنت در این رابطه تأثیر صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس به‌صورت معنادار و مثبتی شکل می‌گیرد. همان‌طور که در شکل ۱ مشاهده می‌شود مسیر صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس به صورت مستقیم معنادار نیست ($p=0/165$, $p>0/05$) اما صمیمیت خانوادگی به صورت غیرمستقیم بر عزت نفس از طریق اعتیاد به اینترنت اثر دارد ($p=0/009$, $p<0/05$).

جدول ۴. ضرایب اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل موجود در مدل با استفاده از بوت استرپ

اثر	میزان اثر استاندارد نشده	میزان اثر استاندارد شده	حد پایین	حد بالا
اثر کلی صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس	۰/۰۴	۰/۲۷۱	۰/۰۰۴	
اثر مستقیم صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس	۰/۲۰۱	۰/۱۱۶	۰/۱۶۵	
اثر غیرمستقیم صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس با میانجی گری اعتیاد به اینترنت	۰/۰۳۴	۰/۱۶۸	۰/۰۰۹	۰/۲۳

• بحث

پژوهش حاضر با هدف تعیین تأثیر صمیمیت خانوادگی بر عزت نفس با نقش میانجی گری اعتیاد به اینترنت انجام شد. نتایج نشان داد که بین صمیمیت خانوادگی و عزت نفس نوجوانان همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. این فرضیه با نتایج پژوهش‌های چهره‌گشا و محمدیوسف (۱۴۰۰)، امامی میبدی و همکاران (۱۴۰۰) و سپهریان و همکاران (۱۳۹۲) همسو است. در راستای تبیین این یافته می‌توان چنین اظهار کرد که روابط صمیمانه در خانواده، پیش‌بینی‌کننده عزت نفس نوجوانان است با توجه به مبانی نظری و پژوهش‌های پیشین می‌توان استدلال کرد که در دوران نوجوانی ارتباط صمیمانه والدین و فرزندان نوجوان همچنان یکی از مهمترین عوامل در رشد روانی سالم و عاملی مؤثر در روابط بین فردی نوجوان به حساب می‌آید و روابط درون خانواده زمانی بهترین نتیجه را در پی خواهد داشت که بر مبنای صمیمت، حمایت، پذیرش و احساسات مثبت شکل گرفته باشد. در واقع بنا به نظریه راجرز نگرش‌های والدین از جمله پذیرش، توجه، گرمی و صمیمت با فرزندان به‌طور مثبت و مستقیم عزت نفس فرزندان را در تحت تأثیر قرار می‌دهد (حیدریه‌زاده و رحیمی، ۱۴۰۱). علاوه بر این مطابق با نظریه آینه خودنما که مهمترین منابع شکل‌گیری عزت نفس را رفتار و واکنش دیگران نسبت به خود می‌داند می‌توان این چنین نتیجه گرفت که روابط والدین و فرزندان که به‌عنوان مهمترین روابط در جریان رشد کودکان و نوجوانان شناخته می‌شود یکی از اصلی‌ترین عوامل پیش‌بینی‌کننده عزت نفس در نوجوانان است (هاشمی‌خواه و همکاران، ۱۴۰۱).

یافته دیگر نشان داد که بین صمیمیت خانوادگی و اعتیاد به اینترنت نوجوانان همبستگی منفی معناداری وجود دارد. این فرضیه با نتایج پژوهش‌های مرتبط با صمیمیت خانوادگی و اعتیاد به اینترنت الوندی و همکاران (۱۴۰۰)، رضایی‌پور و غفاری (۱۴۰۰)، درویش‌زاده نوش‌آبادی و همکاران (۱۳۹۹)، جعفری و فتحی شیخ احمد (۱۳۹۶)، لی و مون (۲۰۲۱)، اسماک و همکاران (۲۰۲۱)، تاس (۲۰۲۱) همسو است. در این پژوهش‌ها به همبستگی پایین میان اعضای خانواده در خانواده‌های افراد معتاد به اینترنت پرداخته شده است. همچنین تأیید شده که روابط مثبت میان والدین و فرزندان در محیط خانواده، منجر به رفتارهای مناسب هنگام مواجهه با تنش‌های و مشکلات خواهد شد. یافته‌های مطالعه لی و وو (۲۰۰۷) نشان داد که بین رابطه فرزند-والد و اعتیاد به اینترنت فرزندان ارتباط وجود دارد و کیفیت رابطه با والدین، بر اعتیاد به اینترنت فرزندان تأثیر به‌نسبت زیادی دارد و کیفیت پایین رابطه نوجوان با والدین و تعارضات بین آنها، پیش‌بین قوی اعتیاد به اینترنت نوجوانان است. دوگان و گونوک (۲۰۱۳) به این نتیجه رسیدند، حمایت‌هایی که نوجوانان از سوی خانواده دریافت می‌کنند، به‌ویژه حمایت‌های مادر و کیفیت رابطه با وی، نقش پیش‌گیرانه‌ای در اعتیاد به اینترنت نوجوانان دارد و خانواده‌هایی که حمایت‌های اجتماعی بسنده‌ای برای فرزندان خود فراهم نمی‌آورند، موجب می‌شوند که فرزندان در معرض گرایش به رفتارهای مشکل‌آفرین اعتیادی قرار گیرند. به این معنی که یک رابطه دوسویه بین کارکرد و مسایل خانوادگی، بین فردی و ... با گرایش به استفاده ناهنجار از تکنولوژی‌های جدید وجود دارد. البته چنانچه سنورمانسی و همکاران (۲۰۱۴) اشاره کرده‌اند، تعیین روابط علی بین مشکلات خانوادگی و اعتیاد به تکنولوژی چندان آسان نیست. با این حال، این عناصر می‌توانند به شکل یک چرخه معیوب درآیند و با تقویت یکدیگر موجب تشدید مشکلات گردند.

یافته‌ها بیانگر رابطه معنادار و منفی بین اعتیاد به اینترنت و عزت نفس نوجوانان بودند. این یافته با نتایج پژوهش‌های پروانه (۱۴۰۰)، تاندر و همکاران (۲۰۲۳)، همپتن و شین (۲۰۲۲)، تریو و همکاران (۲۰۲۱) همسو است. یکی از حوزه‌هایی که هدف این مطالعات بوده است، ارتباط گرایش به اعتیاد اینترنتی با عزت نفس است. در پژوهش حاضر نیز این رابطه منفی و معنادار شکل گرفت. شواهد نشان داده است افراد دارای سطوح پایین عزت نفس، گرایش بالایی به سپری کردن زمان زیاد در اینترنت و به‌ویژه استفاده از شبکه‌های ارتباط اجتماعی دارند (رکو، ۲۰۱۹). به نظر می‌رسد که اینترنت ابزاری برای جبران کمبودهای عزت نفس، هویت و روابط افراد و ایجاد روابط

صمیمانه‌ای است که در دنیا واقعی ندارند (یانگ و تانگ، ۲۰۱۱). افراد معتاد به اینترنت از خود یا محیط یا هر دو احساس ناخشنودی، ناراضی‌تی و ناراحتی دارند و اغلب از احساس ناامنی، تنهایی، حساسیت شدید در تعارضات بین فردی و درون فردی رنج می‌برند. این موارد همگی از پیامدهای منفی عزت‌نفس پایین هستند (عبدل‌پور و همکاران، ۱۳۹۸).

• نتیجه‌گیری

امروزه افراد در بافت تعاملات و روابط خانوادگی که در اعتیاد به اینترنت دخیل هستند، رشد می‌کنند و اگر خانواده‌ها کارکرد مناسبی داشته باشند، افراد نیز به صورت سالم رشد خواهند کرد. چنین خانواده‌هایی مشکلاتشان را با مشارکت همدیگر و به صورت مناسبی حل می‌کنند، با یکدیگر پیوندهای عاطفی نیرومندی خواهند داشت و به رفتارهای همدیگر و به‌ویژه فرزندان کنترل در سطح متوسط خواهند داشت و روابط آنها به صورت مستقیم، گشوده و راحت خواهد بود. با توجه به اینکه عزت‌نفس یک شاخص مهم سازگاری روان‌شناختی و سلامت روانی شناخته می‌شود و از طرفی مطابق با یافته پژوهش حاضر رابطه صمیمی در خانواده می‌تواند بر آن مؤثر باشد بنابراین توجه بیشتر والدین به نوجوانان و داشتن روابط گرم و صمیمانه با آنها زمینه را برای شکل‌گیری عزت‌نفس مطلوب فراهم می‌آورد و پرورش نوجوانان در بافت خانوادگی که روابط صمیمانه در آن بر مبنای حمایت، احساسات و ارتباطات مثبت در جریان است موجب می‌شود نوجوانان با برخورداری از عزت‌نفس بالا از گزند آسیب‌های اجتماعی در امان باشند و سلامت روانی بالاتر و مشکلات رفتاری کمتری را نشان دهند.

این مطالعه نیز مانند سایر مطالعات علوم رفتاری با محدودیت‌هایی همراه بوده است. به دلیل اینکه جمعیت این مطالعه محدود به نوجوانان تهران بود و نیز تحقیق بر مبنای روش همبستگی است، لذا باید در تعمیم نتایج جانب احتیاط را در نظر گرفت. از سوی دیگر به سبب استفاده از ابزارهای خودگزارشی امکان سوگیری و تحریف در پاسخ مشارکت‌کنندگان وجود دارد. بر اساس نتایج به دست آمده و با توجه به اینکه صمیمیت خانوادگی سهم بالایی در پیش‌بینی عزت‌نفس نشان داده است، توصیه می‌شود محیط خانه و خانواده، محیطی امن و بدون قضاوت باشد تا نوجوانان با به دست آوردن حمایت‌های خانوادگی مناسب در چالش‌ها و رنج‌هایی که در زندگی بر سر راه آنها قرار می‌گیرند، مقابله‌ای درخور داشته باشند.

• تعارض منافع

در این مقاله از منابع مالی سازمان خاصی استفاده نشده و تعارض منافی وجود ندارد.

• تشکر و قدردانی

از همه کسانی که ما را در انجام این پژوهش یاری رساندند، تشکر و قدردانی می‌کنیم.

• منابع

- آتش‌پور، سیدحمید؛ باباصفری، عباس؛ یوسفی، زهرا (۱۴۰۲)، اثربخشی زوج‌درمانی تلفیقی سیستمی راه حل محور بر رضایت زناشویی و روابط خانوادگی زوجین، فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی، ۱۸ (۶۹)، ۳۵-۴۲.
- الوندی، هومن؛ باقی نصرآبادی، علی؛ صادق زاده، حسن (۱۴۰۰)، رابطه میان ویژگی‌های مصرف رسانه‌ای خانواده‌های بوشهری با شاخص‌های مطلوب مصرف (مطالعه موردی: شبکه‌های اجتماعی مجازی)، مجله پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، (۲۳)، ص ۶۱-۹۴.
- امامی میبدی، الهام؛ احدی، بتول؛ و فرح بیجاری، اعظم. (۱۴۰۰). پیش‌بینی عزت‌نفس نوجوانان براساس رابطه والد-فرزند، نیازهای بنیادین روان‌شناختی و خودپنداره. فصلنامه پژوهش‌های کاربردی در مشاوره، ۴ (۴)، ۲۳-۴۵.
- بابایی، رضیه؛ یزدی، سیده منور؛ قاسم زاده، سوگند. (۱۳۹۷). پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس حمایت ادراک شده، ناگویی هیجانی و ابراز صمیمیت. پرستار و پزشک در رزم، ۶ (۱۸): ۵۲-۴۱.
- بختیاری، آمنه، نصیری، بهاره. (۱۴۰۱). تحلیل کیفی و کمی خانواده دیجیتال در شهر تهران (آینده پژوهی)، رهپویه ارتباطات و فرهنگ، (۳)، ۶۸-۴۷.

- پروانه، سکینه. (۱۴۰۰). بررسی رابطه بین خودپنداره و تنظیم هیجانی مادران با شدت علائم اعتیاد به اینترنت در میان دانش‌آموزان مدارس دخترانه متوسطه دوم شهر شیراز، نشریه روان‌شناسی و علوم رفتاری ایران، ۲۵ (۳)، ۷۲-۵۹.
- جعفرزاده پور، فروزنده. (۱۳۹۶). رسانه، ابزاری برای دسته‌بندی نسل‌ها در ایران، جامعه پژوهی فرهنگی، سال هشتم، (۲)، ص ۲۲-۱.
- جعفری، علی؛ فتحی شیخ احمد، حبیب اله. (۱۳۹۶). رابطه مصرف رسانه‌ای با تغییر سبک زندگی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی، فصلنامه مطالعات رسانه‌های نوین، ۳ (۹)، ۲۵۵-۲۲۱.
- حیدریه‌زاده، بهاره السادات؛ رحیمی، مرضیه. (۱۴۰۱). رابطه بین تیپ‌های شخصیتی با شادکامی و عزت‌نفس در بین دانشجویان دانشگاه امام جواد (ع) شهر یزد، مطالعات و تحقیقات در علوم رفتاری، ۱۰ (۱)، ۸۲-۶۹.
- درویش‌زاده نوش‌آبادی، گلناز؛ لطیفی، زهره؛ سلطانی‌زاده، محمد. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر آموزش استفاده صحیح و مدیریت زمان والدین از گوشه همراه، رسانه‌های اجتماعی و فضای مجازی بر الگوی دلبستگی، مشکلات رفتاری کودکان و میزان اعتیاد به اینترنت در والدین. علوم تربیتی (نشریه تفکر و کودک)، سال یازدهم، (۲)، ۸۲-۶۵.
- رضازاده مژگان، فتحیان دستگردی زهره، حیدری زهرا. (۱۴۰۰). بررسی ارتباط اعتیاد به اینترنت با ابعاد مختلف عملکرد خانواده در نوجوانان شهرستان خمینی شهر. تحقیقات نظام سلامت؛ ۱۷ (۴): ۲۸۹-۲۸۲.
- رضایی‌پور، عباس؛ غفاری، خلیل. (۱۴۰۰). پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت و فضای مجازی با شیوه‌های فرزندپروری الگوی ارتباطی خانواده در دانش‌آموزان پایه سوم دوره اول متوسطه شهرستان دورود، نشریه پیشرفت‌های نوین در روان‌شناسی، علوم تربیتی و آموزش و پرورش، (۴۴)، ۱۵۹-۱۴۴.
- سپهریان، فیروزه؛ امانی ساری بگلو، جواد؛ محمودی، حجت؛ کتابی، افسانه. (۱۳۹۲). عزت‌نفس نوجوانان و سبک‌های فرزندپروری: نقش واسطه‌ای برآورده شدن نیازهای روانی اساسی، نشریه بین‌المللی علوم رفتاری، دوره هفتم، (۲)، ۱۵۱.
- سعدی‌پور، اسماعیل؛ بهرامی، فرشته؛ نصراللهی، اکبر. (۱۴۰۱). تدوین و اعتباریابی برنامه آموزشی سواد رسانه‌ای و تعیین اثربخشی آن بر کاهش اعتیاد به اینترنت و بهبود کیفیت زندگی نوجوانان شهر کرج، (۵۰)، ۷۲-۴۱.
- عبدل‌پور قاسم، شالچی بهزاد، حمزه زاده سیروان، صالحی علی. (۱۳۹۸). نقش واسطه‌گری عزت‌نفس در رابطه شفقت به خود و دشواری در تنظیم هیجان با اعتیاد به اینترنت. مجله روانشناسی و روانپزشکی شناخت، ۶ (۳): ۱۲۹-۱۴۳.
- فرامرزیانی، سعید؛ غفاری آذر، داوود. (۱۳۹۶). تأثیر مصرف رسانه‌های جمعی بر مدیریت بدن (مورد مطالعه: جوانان ساکن در شهر ارومیه)، علوم اجتماعی (دانشگاه فردوسی مشهد)، (۳۰)، ۱۴۰-۱۱۷.
- ملائتی، فاطمه؛ ملائی، عبدالله. (۱۴۰۰). پیش‌بینی راعیت ارزش‌های اجتماعی و هویت بر اساس عزت‌نفس در دانش‌آموزان دبیرستان‌های شاهد تهران، روان‌شناسی نظامی، (۴۵)، ۷۴-۵۶.
- ناطقیان، شهرزاد؛ شاه‌نظری، مهدی. (۱۴۰۰). پیش‌بینی عزت‌نفس دانشجویان بر اساس سبک‌های دلبستگی و سبک‌های هویتی، علوم رفتاری (ابهر)، (۴۷)، ۱۳۴-۱۱۵.
- هاشمی، تورج؛ زینب، احمدی؛ فرج‌پور نیری، سپیده. (۱۳۹۹). ارائه مدل برای روابط ساختاری سبک‌های دلبستگی با اعتیاد به اینترنت با توجه به نقش میانجی عزت‌نفس، نشریه رویش روان‌شناسی، (۴۷)، ۱۰۰-۹۱.
- هاشمی‌خواه، زینب؛ افراسیابی، حسین؛ روحانی، علی و افشانی، سید علیرضا. (۱۴۰۱). برساخت روابط خانوادگی در خانواده‌های نابارور، روان‌شناسی فرهنگی، دوره ۶، (۱)، ۲۹۸-۲۷۸.
- یوسفی، زهرا؛ کریم‌نژاد، ریحانه. (۱۳۹۷). اثر بخشی آموزش همسرداری مبتنی بر شفقت بر بهبود روابط خانوادگی، تعارضات زناشویی، بخشش و صمیمیت زوجین ناشنوا کم شنوا شهر اصفهان، مطالعات زن و خانواده، دوره ۶، (۲)، ۲۲۳-۱۹۹.
- Alesi, M., Rappo, G., & Pepi, A. (2014). Depression, anxiety at school and self-esteem in children with learning disabilities. *Journal of psychological abnormalities*, 1-8. <https://dx.doi.org/10.4172/2329-9525.1000125>
- Balistreri, K., & Alvirahammond, M. (2014). Adverse childhood experiences: Separate and cumulative effects on adolescent, *health and emotional well-being* (pp. 1–20). Bowling Green State University.
- Bevan, J. L., Urbanovich, T., & Vahid, M. (2021). Family communication patterns, received social support, and perceived quality of care in the family caregiving context. *Western Journal of Communication*, 85(1), 83-103. <https://doi.org/10.1080/10570314.2019.1686534>
- Cooper, J. E., Holman, J., & Braithwaite, V. A. (1983). Self-esteem and family cohesion: The child's perspective and adjustment. *Journal of Marriage & Family*, 45, 153–159. <https://doi.org/10.2307/351303>
- Gunuc S, Dogan A. (2013) The relationships between Turkish adolescents' internet addiction, their perceived social support and family activities. *Comput Hum Behav*; 29(6): 2197-207. <http://dx.doi.org/10.1016/j.chb.2013.04.011>
- Kline, R. B. (2015). Principles and practice of structural equation modeling. Guilford publications.

- Indian, M., & Grieve, R. (2014). When Facebook is easier than face-to-face: Social support derived from Facebook in socially anxious individuals. *Personality and Individual Differences*, 59, 102–106. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2013.11.016>
- Hampton, N. & Shin, I. (2022). disconnection More Problematic for Adolescent Self-Esteem than Heavy Social Media Use: Evidence from Access Inequalities and Restrictive Media Parenting in Rural America. *Michigan State University*, 41, 626-647. <https://doi.org/10.1177/08944393221117466>
- Johnson, G. M. (2011). Self-esteem and use of the Internet among young school-age children. *International Journal of Psychological Studies*, 3, 48–53.
- Lee, S & Mun, B. (2021) The Impact of Parental Depression on Children’s Smartphone Addiction: A Serial Mediation Model with Parental Neglect and Children’s Self-Esteem, *social science computer review* 41 (1), 217-233. <https://doi.org/10.1177/08944393211037579>
- Lei L, Wu Y. Adolescents' paternal attachment and Internet use. *Cyberpsychol Behav* 2007; 10(5): 633-9. <https://doi.org/10.1089/cpb.2007.9976>
- Mesch, G. S. (2003). The family and the Internet: The Israeli case. *Social Science Quarterly*, 84, 1038-1050. <https://doi.org/10.1046/j.0038-4941.2003.08404016.x>
- Mesch, G. S. (2006). Family relations and the Internet: Exploring a family boundaries approach. *Journal of Family Communication*, 6, 119–138. https://doi.org/10.1207/s15327698jfc0602_2
- Notredame, C. E., Grandgenèvre, P., Pauwels, N., Morgiève, M., Wathélet, M., Vaiva, G., & Séguin, M. (2018). Leveraging the web and social media to promote access to care among suicidal individuals. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01338>
- Ni, X., & Shao, X. (2019). Influence of adolescents’ use of online social media on their sense of happiness: Serial mediating paths of self-esteem linking self-identity. *Journal of Lanzhou University (Social Sciences)*, 47, 122–133.
- Ni, X., & Shao, X. (2021). How Does Family Intimacy Predict Self-Esteem in Adolescents? Moderation of Social Media Use Based on Gender Difference. *Journal of student diversity*, 1-10. <https://doi.org/10.1177/21582440211005453>
- Niu, G., Luo, Y., Sun, X., Zhou, Z. K., Yu, F., Yang, S. L., & Zhao, L. (2018). Qzone use and depression among Chinese adolescents: A moderated mediation model. *Journal of Affective Disorders*, 231, 58–62. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2018.01.013>
- Rocco, S. (2019). A Discriminant Analysis to Predict the Impact of Personality Traits, Self-Esteem, and Time Spent Online on Different Levels of Internet Addiction Risk among University Students. *Studia Psychologica*, 61(1), 56-70. <https://psycnet.apa.org/doi/10.21909/sp.2019.01.772>
- Seabra, L., Loureiro, M., Pereira, H., Monteiro, S., Marina Afonso, R., & Esgalhado, G. (2017). Relationship between Internet Addiction and Self-Esteem: Cross-Cultural Study in Portugal and Brazil. *Interacting with Computers*, 29(5), 767–778. <https://doi.org/10.1093/iwc/iwx011>
- Senormanci O, Senormanci G, Guclu O, Konkan R. (2014). Attachment and family functioning in patients with internet addiction. *Gen Hosp Psychiatry*; 36(2): 203-7. <https://doi.org/10.1016/j.genhosppsy.2013.10.012>
- Schmuck, D. Stevic, A. Matthes, J. Karsay, K. (2021). Out of control? How parents’ perceived lack of control over children’s smartphone use affects children’s self-esteem over time, *New Media and Society*, 25 (1), 199-219. <https://doi.org/10.1177/14614448211011452>
- Tas, I. (2021). The Relationship Between Social Ignore and Social Media Addiction Among Adolescents: Mediator Effect of Satisfaction with Family Life, *Youth and Society*, 55 (4), 708-729. <https://doi.org/10.1177/0044118X211055210>
- Thompson, B. J. (2014). The Media and Modernity: A Social Theory of the Media, *Journal of American Journalism*, 14(1), 125_127.
- Tonder, J. Jordaan, J. Esterhuys, K. (2023). Self-esteem, Interpersonal Communication Competence, and Media and Technology Usage as Predictors of Loneliness Among University Students, *University of the Free State*, 13, 1-13. <https://doi.org/10.1177/21582440221148379>
- Trieu, P. Ellison, N.B. Schoenebeck, S.Y. Brewer, R.N (2021). Implications of Facebook Engagement Types and Feed’s Social Content for Self-Esteem via Social Comparison Processes, *Social Media Society*, 7, 1-12. <https://doi.org/10.1177/20563051211042400>
- Yang, S.C. & Tung, C.J. (2007). Comparison of Internet Addicts and Non- Addicts in Taiwanese High School, *Compute Hum Behave*, 23, 79-96. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2004.03.037>
- Young, K. S. & Rogers, R. C. (1998). The relationship between depression and Internet addiction. *Cyber psychology and Behavior*, 1, 25–28. <https://doi.org/10.1089/cpb.1998.1.25>
- Young, R. E. (2013). The influence of parent-child attachment relationships and self-esteem on adolescents' engagement in risky behaviors (Doctoral dissertation, Brandeis University).
- Valkenburg, P. M., Koutamanis, M., & Vossen, H. G. M. (2017). The concurrent and longitudinal relationships between adolescents’ use of social network sites and their social self-esteem. *Computers in Human Behavior*, 76, 35–41. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.07.008>
- Vandewater, E. A., Lee, J. H., & Shim, M.-S. (2005). Family conflict and violent electronic media use in school-aged children. *Media Psychology*, 7, 73–86. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0701_4
- Wood, J. V. (1989). Theory and research concerning social comparisons of personal attributes. *Psychological Bulletin*, 106(2), 231–248. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.106.2.231>